

עמ"ת 41848/12/19 - פלוני נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בבאר שבע

18 דצמבר 2019

עמ"ת 41848-12-19

לפני כבוד השופט יובל ליבדרו

העורר:

פלוני

ע"י ב"כ עו"ד מוני בן מוחה

נגד

המשיבה:

מדינת ישראל

ע"י ב"כ עו"ד דוד ג'נבה

החלטה

1. לפני ערר על החלטת בית משפט קמא (בית משפט השלום בבאר-שבע) במ"ת 23347-12-19 מיום 9.12.2019, במסגרתה הוחלט על דחיית הדיון לצורך לימוד חומר החקירה על ידי ב"כ העורר ליום 25.12.2019.

הערר כולו עוסק בשאלת תקופת הדחיה של הדיון.

2. החלטת בית משפט קמא ניתנה במסגרת בקשה למעצר עד תום ההליכים אשר נלוותה לכתב אישום אשר הוגש כנגד העורר במסגרתו יוחסו לו עבירות של תקיפת בת זוג (11 עבירות) ואיומים, עבירות לפי סעיפים 382(ב) ו-192 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977.

3. כתב האישום ובקשת המעצר הוגשו לבית משפט השלום ביום 9.12.2019. ביום זה ביקש ב"כ העורר (באמצעות עו"ד אחר אשר הופיע בשמו) לדחות את הדיון כדי ללמוד את חומר החקירה. ב"כ העורר הסכים למעצרו הארעי של העורר עד למועד שיקבע על ידי בית המשפט, ואף הסכים לקיום "ניצוץ ראיתי" ואולם הוסיף כי "נבקש כי הדיון ייקבע למועד המוקדם האפשרי".

המשיבה הסכימה לבקשת ב"כ העורר.

4. בהחלטתו ציין בית משפט קמא "נוכח יומנו העמוס במיוחד של בית המשפט, וכן העובדה שבשבוע הבא ישהה מותב זה בהשתלמות, אני מורה על דחיית הדיון בבקשה למעצר עד תום ההליכים ליום 25.12.2019 בשעה 10:00 - המועד תואם עם הסניגור. אני מורה על מעצרו הארעי של המשיב...".

5. על החלטה זו ערר ב"כ העורר, כאשר במסגרת הודעת הערר טען כי בנימוקי בית המשפט (עומס על היומן והשתלמות) אין כדי להצדיק דחייה כה ארוכה של הדיון ומעצר למשך 16 ימים מבלי שמעצר זה נבחן קודם על ידי בית המשפט.

בדיון שהתקיים לפני הבהיר ב"כ העורר כי כתב האישום ובקשת המעצר הוגשו בתיק זה מבלי שהתקיים קודם לכן הליך של מעצר לצורכי חקירה, ומכאן שלמעשה העורר נותר במעצר משך תקופה ארוכה ללא שהתקיימה ביקורת שיפוטית כלשהי.

עוד הוסיף ב"כ העורר, כי לאחר הדיון הוברר לו, משיחה עם בני משפחת העורר וממסמכים שהועברו לידו, כי העורר סובל ממחלת נפש וככל הנראה מצוי במצב פסיכויטי ולטענתו הוא נתון בתנאים שאינם הולמים את מצבו.

כאשר נשאל ב"כ העורר בדיון מדוע לא פנה בבקשה מתאימה לבית משפט קמא להקדים את הדיון השיב כי לא מצא לעשות כן נוכח ההסברים שכבר ניתנו על ידי בית משפט קמא במסגרת החלטתו, ביחס לאילוציו.

נוכח כל האמור עתר ב"כ העורר להחזיר את הדיון אל בית משפט קמא, תוך קיצור לוחות הזמנים ואף הציע להפנות את עניינו של העורר אל הפסיכיאטר המחוזי כבר עתה.

6. המשיבה עתרה לדחות את הערר תוך שהבהירה כי תקופת הדחייה של הדיון היא סבירה וזאת בשים לב לאילוצי בית משפט קמא כמפורט בהחלטתו.

המשיבה לא התנגדה להפנות את עניינו של העורר אל הפסיכיאטר המחוזי כבר עתה.

דיון והכרעה

7. הבסיס המשפטי להארכת מעצר של נאשם שהוגש נגדו כתב אישום לצורך לימוד חומר החקירה על-ידי ב"כ הנאשם מקורו בסעיף 21 (ד) לחוק סדר הדין פלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996 (להלן: "חוק המעצרים") שלשוננו: **"על אף הוראות סעיף קטן (ב) רשאי בית המשפט, על פי בקשת הנאשם או סנגורו, לדחות את הדיון, כדי לאפשר לנאשם או לסנגורו לעיין בחומר החקירה ולצוות שהנאשם יהיה במעצר לתקופה שלא תעלה על 30 ימים"**.

8. תקופת מעצר זו כונתה בפסיקה "מעצר ארעי" (ראו בש"פ 127/10 יורם פיניאן נגד מדינת ישראל [פורסם בנבו, 19.1.2010], פסקה 9 [להלן: "עניין פיניאן"]; בש"פ 8015/09 גיורגי קוניוף נגד מדינת ישראל, [פורסם בנבו, 20.10.2009], פסקה 17 [להלן: "עניין קוניוף"].

9. בפסיקה נערכה הבחנה ברורה בין "מעצר ארעי" לבין "מעצר ביניים". בעוד ש"מעצר ארעי" חל מרגע הגשת כתב אישום ובקשת המעצר עד לתום ההליכים ועד לדיון המהותי בראיות לכאורה, הרי ש"מעצר ביניים" חל בתקופה שלאחר תחילת הדיון המהותי בראיות ובעילה ועד למתן ההחלטה בבקשת המעצר על-ידי בית המשפט.

הבדל נוסף בין "מעצר ארעי" לבין "מעצר ביניים" קשור בבסיס המשפטי של השניים. בעוד שהבסיס המשפטי ל"מעצר ארעי" הוא כאמור בסעיף 21(ד) לחוק המעצרים, הרי שהבסיס המשפטי ל"מעצר הביניים" מקורו בדיון הנוהג או בתפיסה הרואה באפשרות מעצר שכזו כסמכות עזר לסמכות המעצר עצמה (עניין פיניאן פסקה 11).

הבדל נוסף קשור בשאלה מי יוזם את המעצר. בעוד ש"מעצר ארעי", כך על פי לשונו של סעיף 21(ד) ל"חוק המעצרים", יקום "על פי בקשת הנאשם או סנגורו" הרי ש"מעצר ביניים" חל ביוזמתו של בית המשפט, על דרך

כלל לצורך מתן שהות לעיין בחומר הראיות ולכתוב את ההחלטה בבקשת המעצר בעוד הנאשם עצור, כאשר במקרה זה אין צורך בבקשה או בהסכמה של הנאשם (עניין קוניוף פסקה 17).

הבדל נוסף קשור בתקופת המעצר. בעוד שביחס ל"מעצר ארעי" קיימת מגבלה של 30 ימים הרי שביחס ל"מעצר ביניים" לא קיימת מגבלה בחוק על תקופת מעצר זו.

הבדל אחרון אליו אתייחס קשור בשאלת הרף הראייתי הנדרש לצורך המעצר. בעוד שב"מעצר ארעי" די בבקשת הנאשם או סנגורו לדחות את הדיון לצורך לימוד חומר החקירה תוך הותרת הנאשם במעצר כדי להורות על ה"מעצר הארעי", וזאת מבלי שקיימת דרישה פורמאלית למתן החלטה בדבר קיומה של תשתית ראייתית ברמה מסוימת, הרי שב"מעצר ביניים" יש צורך להציג קודם לכן "ניצוץ ראייתי" (עניין פיניאן פסקה 12).

יצוין כי בחיי המעשה התפתחה פרקטיקה ראויה לפיה כבר בשלב ה"מעצר הארעי" בית המשפט עצמו או הצדדים מצהירים על קיומו של "ניצוץ ראייתי", כפי שהדבר אירע אף בענייננו, ואולם הדבר איננו מהווה תנאי בלעדיו אין.

10. מצאתי להרחיב אודות ההבדלים בין "מעצר ארעי" ל"מעצר ביניים" כדי להדגיש את יחודו של ה"מעצר הארעי" בו אנו עוסקים. מדובר במעצר על פי בקשת הנאשם או סנגורו בלבד, מבלי שניתנה התייחסות לראיות על ידי מי מהצדדים ואף לא על ידי בית המשפט, לתקופה מירבית של 30 ימים.

11. בענייננו ב"כ העורר עתר לדחות את הדיון ל"מועד המוקדם האפשרי", וחרף זאת בית המשפט מצא לדחות את הדיון ב-16 ימים. בית משפט קמא הנכבד נימק זאת כאמור בעומס מיוחד הקיים ביומנו וכן בעובדה שבשבוע לאחר מתן ההחלטה ישהה הוא בהשתלמות מקצועית.

12. לא בנקל תתערב ערכאת הערעור ביומנה של הערכאה הדיונית, וחזקה שהערכאה הדיונית מודעת לזכויות של נאשמים ועצורים ועושה היא ככל הנדרש כדי להתמודד עם העומס המוטל עליה תוך שמירה על הזכויות כאמור. אין בליבי ספק כי כך גם נהג בית משפט קמא ואולם חרף זאת, סבורני כי ראוי היה להותיר את העורר בתקופת "מעצר ארעי" קצרה מזו אשר נקבעה וכנגזר מכך לדחות את הדיון לפרק זמן קצר יותר.

13. לטעמי, מקום בו קיים על שופט המעצרים עומס יוצא דופן או מקום בו הוא נמצא בהשתלמות מקצועית או שקיימת סיבה אחרת אשר מונעת ממנו לקיים דיון מהותי בבקשת מעצר בעוד הנאשם עצור בתוך זמן סביר, נכון יהיה למצוא פתרון מערכתי אשר יכול ויביא לקיצור לוחות הזמנים. בעניין זה ראו בש"פ 3604/00 פלוני נגד מדינת ישראל (פורסם בנבו, 21.5.2000): **"טעמים של עומס על בית המשפט אינם יכולים לשמש צידוק להשאר קטין במעצר בלא דיון בבקשת מעצר, והמערכת השיפוטית חייבת במציאת תשובה נאותה לצורך בהיערכות הארגונית הנדרשת על מנת לעמוד במטלות הדיוניות השונות לבל תקופחנה זכויות היסוד שלה נאשם"**. אומנם שם דובר ב"מעצר ארעי" של קטין, ואולם דברים אלו נכונים לטעמי בעניינו של כל נאשם, וכך גם עולה מאותה החלטה עצמה כאשר צוין ש"פועל יוצא מההגנה על ערך החופש של החשוד או הנאשם משתקף בקביעה קפדנית של לוחות זמנים ומועדים שבמסגרתם מותר לרשות לשלול מאדם את החופש האישי...".

על רקע גישה זו העולה ממשטר חוק המעצרים החדש, משתמע, כי עניין המובן מאליו, כי משהוגש כתב אישום נגד אדם והתביעה מבקשת את מעצרו עד תום ההליכים, על בית המשפט לדון בבקשת המעצר לאלתר ולברר במסגרתה האם דינו של הנאשם להעצר או להשתחרר ובאילו תנאים. סעיף 21 לחוק הדין במעצר לאחר הגשת כתב אישום אינו קובע מפורשות כי יש לדון בבקשת מעצר באורח מיידי, אך הדברים משתמעים מאליהם... בלא בירור והכרעה בשאלות אלה לא ניתן להחזיק אדם במעצר לאחר הגשת כתב אישום אלא לתקופת ביניים קצרה ביותר הנדרשת לצורך הערכות לקראת קיום הדיון ומתן ההחלטה. בשני מצבים מכיר החוק באפשרות דחיה של דיון בבקשת מעצר עד תום ההליכים... האחד... השני - לבקשת הנאשם או סנגורו ניתן לדחות את הדיון בבקשת המעצר עד 30 ימים... שני מצבים אלה - ואין בלתי - מלמדים כי במצב רגיל חובה על בית המשפט לקיים דיון בבקשת המעצר לאלתר; כן ניתן ללמוד מרוח הדברים כי אם הוגשה לבית המשפט בקשת סנגור לדחייה קצרה של הדיון לצורך לימוד חומר החקירה, כי אז יש לצמצם את תקופת הדחייה ככל הניתן ולקיים את הדיון בבקשה בסמוך ככל האפשר לאחר הגשת בקשת הדחייה. תוצאה אחרת אינה הולמת את הרעיון הבסיסי העומד ביסוד הליך המעצר כפי שנבנה בחוק החדש, ואינה עולה בקנה אחד עם הדרישה האלמנטרית כי תנאי להחזקת אדם במעצר הוא כי יתקיים דיון בבקשת המעצר בעניינו..." (דגש לא במקור, י' ל'). דברים אלו נכתבו כאמור בעניינם של חשוד או של נאשם או של אדם, כל אדם, ולא דווקא בעניינו של קטין.

לעניין הקפדה על זכות הטיעון, כנגזרת מהזכות להליך הוגן במסגרת הליכי המעצר ראו גם פסקאות 21, 22 בעניין קוניוף.

ענייננו אם כן, לא רק בזכות לחרות כי אם גם בזכות להליך מהיר והוגן.

14. ומהו זמן סביר להותיר עצור ב"מעצר ארעי" על פי בקשת סנגור ללמוד את חומר החקירה?

כאמור תקופת ה"מעצר הארעי" המירבית עומדת על 30 ימים. ברי כי אין בכך כדי ללמד שיש לנצל בכל תיק ותיק את מלוא התקופה האפשרית. בעניין זה נאמר בבש"פ 5831/01 חדיף נגד מדינת ישראל (פורסם בנבו, 4.9.2001): "... ברור כי מגבלת הזמן הקבועה בסעיף (30 יום) היא תקופת הדחייה המרבית. אם אכן תיק החקירה בדרך-כלל אינו מכיל חומר רב, ויש בידי הסנגור להכירו בתוך זמן קצר... טוב יעשה בית- המשפט אם ידחה את הדיון לזמן קצר ביותר וניתן להסתפק גם בשעות ספורות או בימים ספורים, ורצוי שכך יעשה. מכל מקום, המשך הדחיה תלוי במידה רבה בסנגור ובנכונותו להעתיק את החומר ולעניין בו תוך זמן קצר". (דגש לא במקור, י' ל').

אף בעניין פניאן נאמר בהקשר זה כי: " ככלל, לא רצוי לנצל את כל מגבלת 30 הימים, ואם תיק החקירה אינו כולל חומר רב וההגנה מסוגלת ללמוד את החומר תוך זמן קצר, שומא על בית המשפט לדחות את הדיון בימים ספורים, ולעיתים ניתן אף להסתפק בדקות או בשעות ספורות..." (פסקה 14).

15. על סבירות הזמן ל"מעצר ארעי" על פי בקשת סנגור ניתן ללמוד גם מהתייחסות בית המשפט העליון ביחס לפרקי זמן ב"מעצר ביניים". בבש"פ 1871/00 אייזן נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 19.3.2000), פסקה 3 התייחס בית המשפט העליון לשאלה זו בהאי לישנא: "מה פרק הזמן הראוי

לנתינתה של החלטה בבקשה כזאת? כאמור, לא נקבעו שיעורים כדברו של המחוקק וככל שאני נדרש לקבוע את גבולות הזמן נראה לי כי - בדרך כלל, ובלי לנסות לשער מראש את כל המצבים העלולים להתהוות, אין לדחות את מתן ההחלטה, כאשר הנאשם נתון במעצר, לפרק זמן העולה על עשרה ימים". כן ראו בש"פ 5735/05 אלכסיי וילצ'קו נ' מדינת ישראל (פורסם בנבו, 20.6.2005), פסקה 4.

16. סבורני כי אם מצא בית המשפט העליון למתוח קו גבול של עשרה ימים לצורך דחייה ב"מעצר ביניים", אשר כזכור על דרך כלל הוא מיוזמתו של בית המשפט, כדי לאפשר לבית המשפט לעיין בחומר הראיות ולכתוב החלטה מנומקת, לאחר שהתקיים דיון מהותי בבקשת המעצר, לרבות התייחסות של הצדדים לראיות, אזי שמקל וחומר ב"מעצר ארעי", בו הנאשם נותר במעצר אך לבקשתו או לבקשת בא כוחו, לצורך לימוד חומר הראיות ומבלי שהתקיים קודם המעצר דיון מהותי בבקשה, נכון למתוח קו גבול נמוך יותר.

17. לא למותר להדגיש, כי בית המשפט העליון עצמו הבהיר כי מסגרת הזמנים שקבע לא מתייחסת ל"כל המצבים העלולים להתהוות", ולכן אף עמדתי, ביחס ל"מעצר ארעי", היא שככלל ראוי שדחיית דיון לצורך לימוד חומר החקירה לבקשת הנאשם או בא כוחו תהיה לתקופה של ימים ספורים וודאי קצרה מעשרה ימים, לא כל שכן עת בא כוחו של הנאשם מבקש שהדחייה תהיה לתקופה הקצרה ביותר.

זהו לטעמי צריך להיות הכלל, כשלצידו יכולים להיות מקרים חריגים שיצדיקו תקופת "מעצר ארעי" ארוכה יותר, וודאי כאשר הנאשם או בא כוחו מבקשים כן (בכפוף למגבלת 30 הימים), כאשר לטעמי עומס המוטל על שופט המעצרים לא יכול להיכנס בקהל המקרים החריגים. במקרים בהם קיים עומס חריג על שופט המעצרים, אין לבוא בטרפוניה אל שופט זה, שחזקה שעושה הוא כמיטב יכולתו, ויש לתור אחר פתרון מערכתית. וראו בעניין זה גם בש"פ 2681/00 רדובילסקי נגד מדינת ישראל (פורסם באתר בתי המשפט, 7.4.2000).

עוד אבקש להדגיש כי הצורך לקצוב "מעצר ארעי" לימים ספורים לא מקים זכות קנויה לנאשם או לבא כוחו כי הדיון יתקיים ביום מסוים או בשעה מסוימת אותו הם מבקשים, שכן גם ל"יומן בית המשפט" יש לתת משקל, לרבות לעומסים ולמשימות אחרות שנמצאות לפתחו של בית המשפט, והכל לפי שיקול דעתו של בית המשפט, ואולם על הדיון להיקבע ככלל, כאמור, בתוך ימים ספורים.

מן הכלל אל הפרט

18. בענייננו, ב"כ העורר עתר כאמור לדחות הדיון למועד המוקדם האפשרי. בית משפט קמא דחה את הדיון לקופה של כ-16 ימים בהם נותר העורר נתון במעצר. לא זו אף זו, בענייננו מתברר כי לא היה הליך של מעצר לצורכי חקירה ולכן העורר יהיה למעשה נתון במעצר תקופה של כ-17 ימים מבלי שנעשתה ביקורת שיפוטית מהותית כלשהי קודם לכן. נדמה כי בענייננו הצורך בביקורת שיפוטית הפך קריטי עוד יותר נוכח הדיווח שהתקבל אצל ב"כ העורר לאחר הדיון שהתקיים בבית משפט קמא אודות חשש לקיומה של מחלת נפש וחשש לקיומו של מצב פסיכוטי המצריך בירור וטיפול.

לא זו אף זו, במהלך הדיון ביקשתי לקבל לידי את תיק החקירה, אותו ביקש ב"כ העורר להעתיק וללמוד,

ומתברר כי מדובר בתיק חקירה שאוחז קצת יותר מ-40 עמודים, ואשר נדמה כי כל בר בי רב יכול ללמוד אותו בתוך שעות ספורות. אף כתב האישום עצמו הוא קצר ועדי התביעה הם ספורים. מצאתי לפרט נתונים "טכניים" אלו של התיק כדי להדגיש שמילא לא היה צורך בדחיה כל כך ממושכת של הדיון לצורך לימודו.

עוד יש להדגיש כי הדיון בבית משפט קמא לא התקיים בעיר שדה בה יש שופט אחד או שניים כי אם בבית משפט גדול, מרובה שופטים, בו על פי טענת ב"כ העורר יש שופט מעצרים נוסף על דרך כלל, מה שמאפשר לטעמי, בזהירות הנדרשת, גמישות גדולה יותר במציאת פתרונות מערכתיים.

19. מן האמור עולה כי דחיית הדיון לתקופה כה ארוכה, תוך הותרת העורר במעצר ארעי למשך 16 ימים, היא לא סבירה, וזאת גם לאחר שבחנתי את אילוצי בית המשפט כמפורט בהחלטתו.

20. אבקש לשוב ולהדגיש כי הצורך ליתן מענה לבקשות מעצר מוטל על בית המשפט אליו מוגשות בקשות המעצר, ולא לשופט מסוים, שיכול ובנקודת זמן מסוימת ייעדר מבית המשפט מסיבות מוצדקות או יהיה נתון בעומס חריג, ומכאן שבמקרה הצורך נדרש פתרון מערכתי.

21. בשולי החלטתי אציין כי שקלתי אם נכון היה לדחות את הערר בשל השיהוי בהגשתו (כ-7 ימים מאז ניתנה החלטת בית משפט קמא), ואולם בשל נסיבותיו של תיק זה, התקופה בה כבר נתון העורר במעצר והצורך לקיים דיון מהותי בתיק, גם בשל המצב הנפשי הנוטען, מצאתי שלא לעשות כן.

22. לאור כל האמור לעיל, אני מקבל את הערר. התיק יוחזר אל בית משפט קמא אשר מתבקש לעשות כל שביכולתו כדי לקיים דיון מהותי בבקשת המעצר עד סוף שבוע זה, וככל שלא יצלח הדבר בתחילת שבוע הבא. במקביל, ונוכח הסכמת הצדדים, אני מורה לשב"ס להביא את העורר בפני פסיכיאטר לצורך בדיקה ראשונית אודות מצבו הנפשי עוד היום.

העתק מההחלטה יועבר אל בית משפט קמא.

**ניתנה והודעה היום כ' כסלו תש"פ,
18/12/2019 במעמד הנוכחים.
יובל ליבדרו, שופט**

הוקלדעלידיבתשבועאביגל